

fan

KLIF EN GAAST

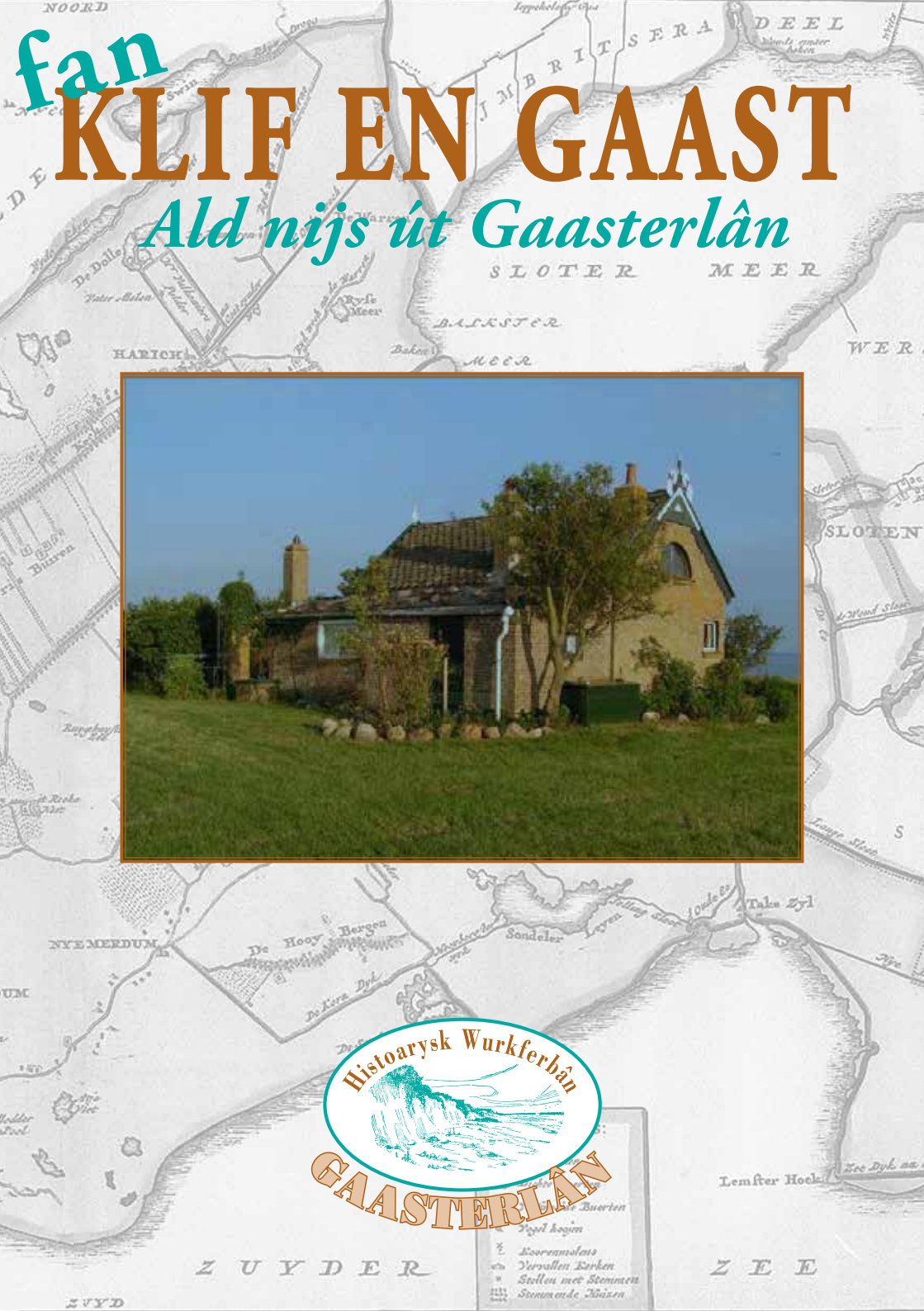
Ald nijs út Gaasterlân

ZUYDER

ZEE

- ☞ Koorensjofens
- ☞ Versallen Earken
- ☞ Stollen mei Steunen
- ☞ Steunende Wânen

Colofon

Fan Klif en Gaast is een uitgave van de Stichting Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân. Het tijdschrift verschijnt twee keer per jaar, in juni en december.

Nummer 28, juni 2020

Samenstelling/redactie

Sietske Dijkstra-Linzel: stichtinghwg@gmail.com - tel. 0514-602299

Met bijdragen van:

J.G.Vogelzang, Harry Tollenaar en Henk de Kroon

Vormgeving en opmaak:

Ankemarije Wittens-Dam info@ankemarijedamdesign.nl

ISSN - nummer: 1876 - 8091

De Stichting Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân, emailadres: stichtinghwg@gmail.com, stelt zich tot doel de geschiedenis van Gaasterland te bestuderen en de kennis daarover te verspreiden en te bevorderen. Onder Gaasterland wordt verstaan de geografische streek van Reade Klif tot en met Spannenburg en van de Wâlde tot en met Tacozijl. Veel informatie kunt u vinden op ons internetadres: www.geschiedenisgaasterland.nl

Donateurs van het Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân ontvangen het tijdschrift gratis.

U wordt donateur door minimaal € 12,50 - per jaar over te maken op rekeningnummer NL84 RABO 01540.26.395 t.n.v. Stichting Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân te Balk. Vergeet niet daarbij uw adresgegevens te vermelden!

Wilt u ook iets in dit tijdschrift publiceren over de geschiedenis van Gaasterland? Neem dan contact op met de redactie.

Secretariaat Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân: Sietske Dijkstra,
Meerweg 8, 8561AT Balk, tel. 0514 - 602299,
email: stichtinghwg@gmail.com

Het Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân heeft een verjaarskalender uitgegeven. Deze eeuwigdurende kalender bevat fraaie oude afbeeldingen van alle Gaasterlandse dorpen en van Sleat. De ansichten zijn afkomstig uit de verzameling van Herman Mous.

Iedereen die donateur is of wordt van het Histoarysk Wurkferbân Gaasterlân krijgt de kalender gratis. Hij is ook los te koop voor € 8,00 bij het secretariaat van het HWG.

Foto voorpagina: Seehanne aan het IJsselmeer heeft bijzondere dakpannen

Voorwoord

In het vorige nummer, van december 2019, hebben wij een artikel opgenomen over de Spaanse Griep, die in 1918/1919 ook in Gaasterland om zich heen greep. Wij konden toen niet vermoeden dat twee maanden later de Coronagriep ons leven in zo'n erge mate ging beïnvloeden. Deze Corona lijkt in allerlei opzichten veel op die Spaanse Griep en dus herhaalt de geschiedenis zich. Geert Mak schreef: *“Niets is moeilijker dan geschiedenis herkennen als je d'r middenin zit”*. Wij waren er dus tijdig bij en gaven ongewild vooraf een inzicht over wat je te wachten staat bij een dergelijke pandemie. In dit tijdschrift hebben wij een artikel opgenomen over de Wyldemerk, waar in 1849 cholera uitbrak met bijna 90 slachtoffers in korte tijd. De verwante geschiedenislijnen zijn duidelijk, als je kijkt naar die Spaanse Griep en die Cholera met vele Gaasterlandse slachtoffers: hygiëne is een oorzaak en longziekte een kenmerk. De Spaanse griep was eerst na twee jaar bedwongen, terwijl de Cholera pas na 70 jaar onder controle was. Het grote verschil met deze tijd is dat er – tot nu toe – in onze omgeving geen slachtoffers zijn gevallen, in tegenstelling tot andere delen van Nederland. Wat hebben wij aan deze geschiedenisvergelijking? Wel, twee dingen: 1e: het virus blijft enige tijd in ons midden en er komt meestal een tweede golf achteraan. 2e: Hygiëne zal altijd belangrijk blijven. Dinsdag 17 maart hebben wij met onze 6 vrijwilligers onze kantoormruimte bij Johan Groenewoud verlaten en sindsdien worden de H.W.G.-werkzaamheden vanuit ons thuisadres gedaan. Het gemis van het onderlinge fysieke contact doet ons uitzien naar verruiming van de regels, zodat wij gezamenlijk op dinsdagochtend de HWG-hobby weer kunnen uitoefenen.

Het bestuur heeft zich vanaf september vorig jaar ingespannen om een mooi programma te maken rondom de viering van het 75-jarig bevrijdingsfeest. Daarin is zij geslaagd. Gaandeweg werden de deelnemers aan de gesprekken enthousiaster, zodat er begin maart een prachtig feestprogramma klaar lag over de gehele voormalige gemeente GS. Gemeente De Fryske Marren en het Bas Backerfonds hadden gezorgd voor financiële ondersteuning waarmee we uit de voeten konden. De Corona zorgde ervoor dat het programma al een week later uitgesteld moest worden. Later wordt bekeken of er nog een of meer onderdelen uitgevoerd kunnen worden.

In dit nummer hebben wij voor u historisch nieuws over het huisje Seehanne aan de IJsselmeerkust. En er zijn in het jaar van 75-jaar Bevrijding twee oorlogsartikelen opgenomen. Het eerste komt uit het dagboek van Jan J. van der Veer, destijds uit Elahuizen. Hij heeft op de zijn bekende wijze een uitvoerig dagboek bijgehouden rondom de bevrijding van Elahuizen. Dichtbij in Oudega woonde militair Sanne Wind. Hij sneuvelde op 21-jarige leeftijd in Nederlands-Indië. Aan hem is ook een artikel gewijd. Ten slotte nog de puzzel, die zich in steeds meer belangstelling mag verheugen.

Op 24 maart 2020 overleed Feike Samplonius uit Sondel op 74-jarige leeftijd. Hij heeft met zijn geschiedschrijving over zijn woonplaats en commissiewerkzaamheden een dankbare bijdrage aan het H.W.G. geleverd.

Jan Geert Vogelzang
Voorzitter HWG

De Wyldemerck

Op onze website www.geschiedenisgaasterland.nl wordt binnenkort een artikel geplaatst van de hand van J.G. Vogelzang over de uitbraak van de cholera in 1848, die tijdens de jaarmarkt op De Wyldemerck in 1849 ook Gaasterland bereikte. In Nederland stierven tijdens die golf 22.078 mensen. In Gaasterland vielen 90 slachtoffers te betreuren, waarvan 55 in Balk. Onderstaand artikel gaat over de jaarlijkse markt op De Wyldemerck.

De Wyldemerck

(vrije bewerking naar een getypt verslag van H. Twerda; 1904-1985)

Hendrik Twerda was van 1934 tot 1970 hoofd van de christelijke lagere school in Bakhuizen. Daarnaast was hij alom bekend vanwege zijn onderzoek naar de geschiedenis van Gaasterland.

De Wyldemerck is nu een natuurgebied bij Oudemirdum, met o.a. een libellenreservaat. De hieronder beschreven markten ontstonden in de 15e eeuw en rond 1900 kwam er een eind aan.

De Wyldemerck. Hoe is het daar in het verleden jarenlang aan toe gegaan?

Op 6 zaterdagen rond Pinksteren was daar een weekmarkt. Het waren meest paarden, lammeren, en schapen die op de markt verhandeld werden. Vreemd genoeg veel minder koeien en varkens.

En in de zomer kwam de jaarmarkt. Volgens de traditie op drie dagen, namelijk op 16, 17 en 18 augustus. Later werd dat ingekort tot twee dagen op de eerste donderdag en vrijdag na Maria Hemelvaart, dus na 15 augustus.

Op de eerste dag van de jaarmarkt werden de meeste zaken gedaan, vooral in paarden. Ik las ergens dat er in 1602 een man was die met één van de beide opgroeiende jongens, waar hij voogd over was, naar de Wyldemerck reisde. Dat ging natuurlijk op een paard, want dat was in de tijd van slechte wegen met veel bochten, vooropgesteld dat er al wegen waren, de beste manier van reizen. In ieder geval beter dan te voet of met een schip. Het was een hele onderneming, maar het moest er toch van komen, want de jongen moest een paard hebben. Wie een beetje in goeden doen was, kon immers niet zonder een paard. Je wou als jonge kerel natuurlijk wel eens van het erf af, ten minste wat verder dan tot de burenen, maar zeker ook wel eens naar verre familie en naar de stad. Vandaar de verre en omslachtige reis naar de Wyldemerck. Op zondag van huis en op donderdag weer thuis. En dat helemaal van Dronrijp naar De Wyldemerck en weer terug. (ongeveer 85 kilometer; nu heen en terug met auto in ongeveer een uur). Het reizen was destijds heel wat anders dan nu. Dus op zondag van huis en op donderdag weer thuis, met een bruine ruïn van de Wyldemerck, gekocht voor 50 daalders en nog 6 stuivers “wijncoop”, een drankje achteraf.

De tweede dag was grotendeels bestemd voor de jeugd. Het was een “vrijersmarkt”, zoals men dat toen meestal al zei. Maar op beide dagen was het al één en al drukte. De harddraverij die er werd gehouden trok heel veel volk. En de prijzen konden er ook wel mee door. Zo werd er in 1808 een zweep uitgereikt met een zilveren montuur.

De draaimolens, de kraampjes, de eetstalletjes en de tenten met de vlaggen in top brachten allemaal kleur en fleur. En dan niet te vergeten de “lieren”, een soort van draaiorgels, die je de hele dag kon horen. In de kramen en de eettentjes, met elkaar zo'n 20 á 30, kon je eigenlijk van alles krijgen. Er waren er bij waar je zelfs kon overnachten. Er waren ook kraampjes waar je kleren, schoenen, hoeden en petten kon kopen. Er waren er zelfs waar je gouden en zilveren voorwerpen kon kopen. Al sinds de 17e eeuw was het gebruik om op de Wyldemerck zilveren “snypsnaren” (snuisterijen) te kopen en die dan mee te nemen naar huis als herinnering voor later. Het een en ander legde de mannen van de zilverkramen geen windeieren. Daar weten nu, na zoveel jaren, de oude gildearchieven van Schoonhoven nog van te vertellen. In het stadje Schoonhoven werd al sinds lange tijd aan het smeden van zilver gedaan. Heel veel van wat daar gemaakt werd belandde op de Wyldemerck. Er was zoveel vraag naar dat het regel werd als in Gaasterland de Wyldemerck werd gehouden, in Schoonhoven de knechten van de zilvermeden door de bazen werden getraakteerd. Het kon er wel even van af.

'Schets van De Wildemarkt bij Balk' uit 1817. Links heeft tekenaar H. Bos geschreven: Ter plekke geschetst. Het is een sfeerimpressie van de kraampjes. Links staat waarschijnlijk de grote tent voor de Grietman.

En dan waren er natuurlijk de tentjes waar jenever werd getapt. Iedereen die een “healfearnstje” (een deciliter) jenever kocht, kon er een pijpje van kalk, een jeneverpypke, gratis bij krijgen. Met één van de smeulende turven die hier en daar op de grond lagen, werden de pijpjes aangestoken. De jongedames werden getrakteerd op boerenjongens, rozijnen op brandewijn met suiker, in tinnen brandewijnkopjes. Ze lepelden het op met een tinnen lepel, die van de ene proefster op de andere overging.

Dan was er ook nog de “grietmanstent”. Die tent was voor de grietman, lange tijd Mynheer van Swinderen, samen met zijn raadsheren, maar ook voor de Balkster dominee en de pastoor. En ook nog voor de drie politieagenten. De Gaasterlanders noemden de heren de drie evangelisten, omdat ze als voornaam Marcus, Lucas en Johannes hadden. De drie mannen moesten erop toezien dat niemand van de ‘bluisterige’ (luidruchtige) jongelui al te gek begon te doen. Zo nu en dan werd er voor de agenten wat bier gebracht, zodat ze de hele dag in staat zouden zijn om hun moeizame werk te kunnen verrichten.

Op die tweede dag kwamen de jongelui van heinde en verre opzetten. Voor de eettentjes en de kramen werd dit een hoogtepunt. Een dag die er wezen mocht, want op zo’n dag waren de jongelui niet zuinig op hun beurs. Hoe lang hadden ze er ook niet voor gespaard? Het hoogtepunt die dag was de verkiezing welk paartje deze keer het koninklijk paar van de Wyldemerk zou zijn. Als de bekendmaking voorbij was dan ging het bijna in optocht naar één van de grote tenten. Daar werden de koning en koningin op een verhoging van graszoden, hun troon, gezet. Iedereen

moest nu een offer brengen voor de koning en de koningin van de Wyldemerk. Wie te voet was gekomen kwam er met een dubbeltje vanaf. Wie met het rijtuig was gekomen moest twee dubbeltjes betalen. En wie dat niet wilde, welnu die ging het water in. Voor al die dubbeltjes werd brandewijn met boerenjongens gekocht. In een grote tinnen kan werd dit door een paar jongens rondgebracht bij de rij offerbrengers. Zij zaten op banken van graszoden tegenover de verhoging waarop het koninklijke paar zetelde. Met een houten lepel schepten de jongens de drank uit de kan en hielden die de gasten voor die er dan een hapje van mochten nemen. Wie een te grote hap nam, kon er maar op rekenen dat ze daarna, als de lepel weer voorbij kwam, werden overgeslagen.

Er was nog veel meer.

Allereerst was er Albert Bakker, de zanger die, samen met zijn vrouw die hem begeleidde, veel volk trok. “Het vrouwtje van Stavoren”, het verhaal van “Gerrit Sipkes de Jong, die meteen het bed uitsprong” en de vreemde historie van “De bloedige strijd van de zeven meisjes om de broek van de bakker” stonden stevast op het programma. Verder waren er ook Gaasterlandse spookverhalen zoals “De witte vrouw van de Spookberg”, “De man zonder hoofd”, “De goddeloze boer van Mirns” enzovoort.

Dan was er Doaris de waterspringer. Die Doaris, een heel vreemde man, smet zijn vrouw zo maar van de Kippenburger brug af, de Luts in. En zie, dan sprong hij het mensje direct achterna, spartelde dan wat rond in het water en bracht haar dan eindelijk, snuivend als een bruinvis, met een hoop spektakel weer op de wal. Zijn vrouw? Nee hoor, een grote strooien pop die hij vrouwenkleren had aangetrokken. En dan waren er bijna elk jaar Simke en Stiné, het Eskimopaar dat de ene rauwe vis na de andere zomaar naar binnen werkte. En hoe meer de omstanders ervan griezelden, hoe meer ze hun best deden. Ja, wat was er, gezien de tijd, nu eigenlijk niet?

Als de zon al aardig onder ging, kwamen de bolderwagens, hout op hout, en haalden de jongens en de meisjes op. Die uit de Westhoek gingen naar Rijs, die uit de Oosthoek naar Balk. En daar werd dan het plezier voortgezet tot ver in de nacht.

Op de Wyldemerk bleef er na een paar dagen niets anders over dan tafels en banken van graszoden. Het was er dan eenzaam en verlaten. Tot het volgende jaar augustus. Dan werden opnieuw de tenten opgebouwd, dan stond de vlag er weer in top. Een nieuwe Wyldemerk met haar fleur en plezier, maar ook met haar drank en vechterij, kon weer beginnen.

Bewerking Harry Tollenaar

Oegstgeester dakpannen op Gaasterlandse daken

Over de vraag of toeval bestaat, zijn al vele boeken volgeschreven en om daar in dit blad nog iets aan toe te voegen lijkt mij een beetje overdreven. Toch leveren “toevalligheden” soms leuke verhalen op. Ik woon in Oldeberkoop, maar ben geboren en opgegroeid in Gaasterland. Als leerling van ‘meester Twerda’ ben ik erg geïnteresseerd in de geschiedenis van de streek en daar ook veel mee bezig. Nu wil het geval dat mijn buurman, geboren in Oegstgeest, vlakbij Leiden, dezelfde interesse heeft: de geschiedenis van de streek waar hij geboren is. Hij is daarom lid van de Vereniging OudOegstgeest.de

Enkele weken geleden kwam hij met het laatste nummer van het verenigingsblad van de Vereniging Oud Oegstgeest. Op de achterpagina, in de rubriek *In Beeld*, stond een artikel van Cees de Mos getiteld *Omwervingen van de Oegstgeester dakpan*.

Tot mijn verbazing stond onder de tekst een foto van het vissershuisje “Seehanne” op het Mirnserklif en een boerenwoning die ik niet direct herkende. De speciale dakpannen werden door de schrijver herkend als Oegstgeester dakpannen en hij verbaasde zich erover dat hij die in Gaasterland aantrof.

Het was mij, en velen met mij nog nooit opgevallen dat er van die afwijkende pannen op de daken van deze gebouwen liggen, dus direct maar op onderzoek uit. De boerderij met voorhuis herkende ik niet direct, maar met hulp van collega-sneupers uit Oudemirdum werd al snel duidelijk dat deze aan de Fonteinwei staat. Op de oude kadasterkaarten uit 1832 is daar een onbebouwd bosperceel, eigendom van Jonkvrouw Rengers. Op de kaart uit 1887 is wel al bebouwing ingetekend. De omschrijving van het perceel is dan ‘huis en erf’ eigendom

van Jan Hendrik Frans Karel van Swinderen, burgemeester van Gaasterland. Wie de bewoner op dat moment is, hebben we nog niet gevonden. De boerderij, of misschien een voorloper daarvan, zal dus omstreeks 1880 gebouwd zijn en rond de daaropvolgende eeuwwisseling in handen gekomen zijn van de Maatschappij Gaasterland.

Omwervingen van de Oegstgeester dakpan

CEES DE MOS

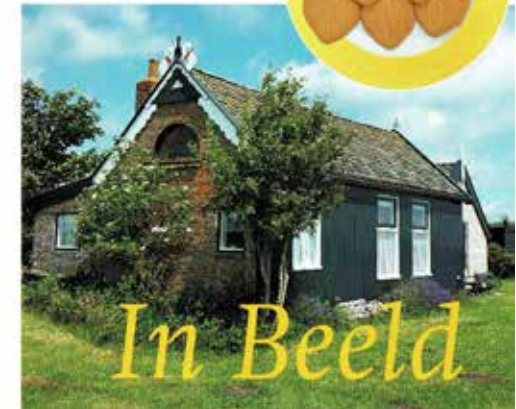
Fietsend door Gaasterland (Zuidwest Friesland) met zijn verstilde dorpjes, sappige weiden, rietkragen en zilverkleurige plassen was onze verrassing groot! In Oudemirdum staat een rietgedekte boerderij. Dit is niet zo vreemd, want veel boerderijen hebben daar nog een rieten kapbedekking. Wat opviel was dat het voorhuis bedekt was met Oegstgeester dakpannen. We maakten een praatje met de boer: ‘De boerderij is al vijf generaties in de familie, maar ik heb geen idee, waarom deze dakpannen op onze boerderij liggen. Ik heb het destijds aan mijn grootvader gevraagd, maar hij wist het ook niet. Friesland beschikt ook over klei en er zijn bakkerijen voor aardewerk, potten en ook dakpannen. Transport was in vroegere jaren zeer kostbaar, dus begrijpen doe ik het niet. Maar ze zijn wel mooi en bijzonder’, zo zei hij.

De volgende dag gingen wij met een beurtschipper varen met zijn skûtsje van Balk naar Heeg, Volksliedjes met een trekzak, informatie over de bouw van een skûtsje en mooie verhalen over vroeger in armoede wonend en werkend met het hele gezin op zo’n schuitje. Ik vertelde de schipper over

de Oegstgeester Dakpan, die wij hier tegenkwamen. ‘Dat klopt’, zei hij. ‘Jullie kennen toch de zogenaamde strontrace naar Warmond? Dat is nu toeristische folklore, maar vroeger werd er met mest naar Warmond gevaren om de geestgronden vruchtbaar te maken. Op de terugweg naar Friesland kon het wel gevaarlijk spoken op de Zuiderzee. Voor de stabiliteit werd als ballast van alles meegenomen wat zwaar was en wat ook verhandeld kon worden. Ook dakpannen uit Oegstgeest.’

Tussen Oudemirdum en Stavoren kwamen we langs de oude Zuiderzeedijk bij het Mirnsumer Klif nog een paar vissershuisjes tegen, die ook bedekt zijn met Oegstgeester pannen.

De eerstvolgende keer, dat wij weer naar Gaasterland gaan, koop ik bij Bakker de Groot een pondje Oegstgeester Dakpannen: de boer zal verrast zijn! 🍪

Het vissershuisje Seehanne aan de Murnserdyk in Mirns ligt een eindje van de weg, vlak tegen de steilte van het Mirnser Klif.

Volgens de gegevens in het huidige kadaster is het in gebruik vanaf 1880, maar het is op de kaart van 1887 niet ingetekend. Het perceel bouwland waarop het is gebouwd is in 1832 ook in handen van Jonkvrouw

Rengers en in 1887 eigendom van jonkvrouw Quirina Jacoba Johanna van Swinderen, zuster van J.H.F.K. van Swinderen.

Over de bouw van het huisje is niet veel bekend. In een akte van schuldbekentenis en hypotheekstelling bij notaris Noordenbos in Balk verklaart Durk Nagelhout, visser te Mirns, een som van 900 gulden te hebben ontvangen als lening van Lieuwe Andela, timmerman te Bakhuizen. Als onderpand voor terugbetaling van de som “*verleent Nagelhout het recht van eerste hypotheek op een perceeltje bouwland, met daarop een door debiteur gestichte woning, onder Mirns en Bakhuizen, bekend ter kadaster, gemeente Balk, Sectie F Nummer 2545*”.

In een artikel in Dutch Birding, het blad voor ornithologen, schrijft Rob Goldbach over hun favoriete vakantiehuis Seehanne in Mirns. Hij vertelt hierin dat zijn oudoom Jhr. Dr. F.C. van Heurn het huisje in 1941 van Nagelhout kocht. Van Heurn had, na een bezoek aan Mirns, onmiddellijk gezien in welk een walhalla voor ornithologen het huisje lag. Na zijn dood in 1974 liet hij Seehanne na aan zijn dochter Jonkvrouw J.M. van Heurn, die het aan Goldberg en de Dutch Birding Association schonk. Rob Goldbach (*zie foto*) overleed in 2009 tijdens een excursie in India, aan de gevolgen van een aanval door een olifant.

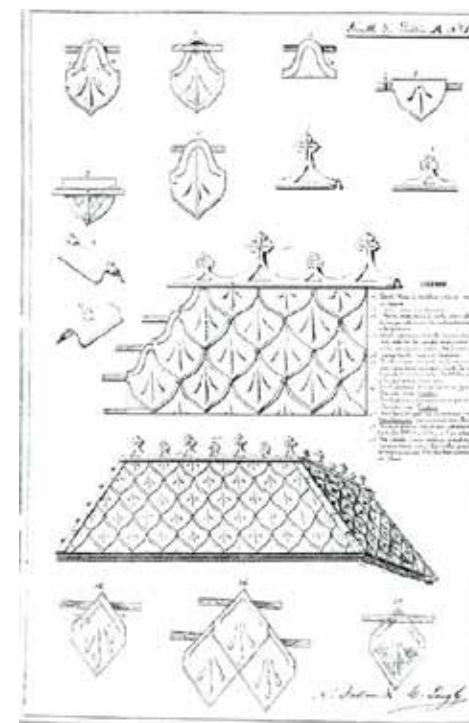
De Oegstgeester dakpan

Het zal niemand kwalijk worden genomen als hij of zij niet weet wat een Oegstgeester dakpan is. Deze pan wordt in Nederland al lang niet meer gemaakt, maar er is voldoende informatie over te vinden. In een oudere uitgave van het verenigingsblad Oud Oegstgeest staat een artikel over de geschiedenis van de Oegstgeester dakpannenindustrie. Hierin wordt verteld dat in Oegstgeest al sinds eind 17e eeuw de traditionele pannen werden gebakken.

In 1851 kwam daar voor de productie van de Oegstgeesterpan, ook wel bekend onder de naam “Jossonpan”, een tweede fabriek bij.

In 1849 vraagt Victor Josson, die in 1816 in Antwerpen is geboren, octrooi aan op de productie van platte dakpannen naar een (verbeterd) ontwerp van de Engelsman James Reed te Bishops/Oxford. Josson heeft deze pannen, samen met zijn compagnon De Langle in Vlaanderen geproduceerd voor de Engelse markt. De productie valt in het begin echter tegen, hoofdzakelijk door het hoge breukpercentage.

Na verschillende proeven komen zij tot een verbeterd ontwerp met een dubbele rand, waarvoor zij samen eerst in België en later Josson alleen in Nederland, octrooi aanvragen en verkrijgen, voor de duur van 15 jaar. De platte, schubvormige pan is geïnspireerd op de dakbedekking die in Zwitserland, Beieren en Oostenrijk wordt gebruikt. Josson start de productie bij een pannenbakkerij in Koudekerke aan den Rijn. In “Het Tijdschrift voor den handwerksman en het fabriekwezen in Nederland” verschijnt al in 1851 een artikel over de platte dakpannen met dubbele boorden, vervaardigd in Koudekerk aan den Rijn, met hun “*vreemdsoortig, doch bevallig aanzien*”.

Tekening bij de octrooiaanvraag

Nadat gedurende een korte tijd productie in Koudekerke heeft plaatsgevonden, vraagt Josson in 1851 aan de gemeente Oegstgeest zich te mogen vestigen op een terrein langs de Rijn, waardoor aanvoer van grondstoffen en afvoer van producten gemakkelijk is. Jossons product wordt wijd en zijd toegepast. In maart 1854 vraagt hij via de burgemeester van Oegstgeest aan de Minister van Koloniën zelfs om toezending van een certificaat van oorsprong “betreffende een bezending dakpannen ... ter verzending naar het eiland Java, via Australië, bestemd”.

Voor het eerst blijkt de fabriek dan ook een naam te dragen. Josson noemt zich “directeur der fabriek de Nijverheid.” Tot 1875 loopt de productie van de pannen goed. Daarna zijn er tot 1884 maar mondjesmaat gegevens te vinden. Nog een aantal jaren vindt er productie van de zo karakteristieke pannen plaats. Dan komt in 1890 bij de gemeente een verzoek binnen om op het terrein van de Nijverheid een “een fabriek in werking te mogen brengen

tot het met stoom vervaardigen van briquetten”. Het lijkt vanaf dat moment gedaan met de Josson pannen. In 1907 worden bij een openbare veiling de terreinen, gebouwen en machines gekocht door een in de buurt gevestigde fabrikant van bouwmaterialen. Enkele jaren later in 1929 ondergaat de fabriek van de traditionele dakpannen hetzelfde lot. In 1943 worden in opdracht van de Duitse bezetter, de gebouwen afgebroken, om een vrij schootsveld naar de kust te krijgen.

Van Oegstgeest naar Gaasterland.

Maar hoe kwamen die pannen nu in Friesland? Aan het eind van de 19e en begin 20e eeuw vond het transport van goederen over een langere afstand vooral met schepen plaats. Eerst vooral zeilend, maar door de voortschrijdende industrialisatie steeds meer gemotoriseerd. Rond 1900 kon

Galamadammen: Een tjalk met een deklading turf richting Stavoren. Een vrije schipper, mogelijk op weg naar Zuid-Holland. (Foto: Tresoar)

iedereen die over een vrachtschip beschikte, als vervoerder aan de slag. Een en ander moest wel overeenkomstig bepaalde afspraken gebeuren. Zo was er beurtvaart over bepaalde trajecten en volgens een vaste dienstregeling. Die dienstregeling moest uitgevoerd worden, of er nu vracht was of niet. In veel dorpen was zo'n beurtvaartdienst naar en van de grotere plaatsen zoals Leeuwarden, Sneek en Bolsward. Een beurtschipper woonde vaak met zijn gezin aan de wal.

Daarnaast was er de wilde vaart, waarbij alleen gevaren werd als er een vracht was om te vervoeren. Het ging dan vooral om bulkgoederen zoals turf, graan, terpaarde, bieten of mest. Vanuit het noorden was er een geregelde stroom van vooral agrarische goederen richting de grote steden in Holland. In tegenstelling tot de beurtvaart woonde

Wilde vaart. Vervoer van bulkgoed: zand. De schipper stort zijn lading zelf met de kruiwagen. (Foto Tresoar)

de schipper met zijn gezin aan boord, vaak onder primitieve omstandigheden. Meestal was de schipper de vervoerder voor een opdrachtgever, maar het kwam ook regelmatig voor dat hij de goederen zelf kocht en verkocht. Vanuit Gaasterland werd op die manier bijvoorbeeld veel stookhout verkocht in Noord- en Zuid-Holland. Op het brede water werd vooral gezeild. Er was wind en voldoende ruimte om te manoeuvreren. Maar op de kanalen was dit anders. Vaak was er geen ruimte en moest het schip 'gejaagd' (langs de kant voortgetrokken) worden. Bij een goede vracht kon een jager met paard worden gehuurd, maar in de meeste gevallen waren het de vrouw en kinderen van de schipper die het schip voort moesten trekken.

Jagen op het jaagpad, Julianakanaal, 1931. Schipperskinderen "yn de beage". (Foto: Van Bilsen)

En als de vracht dan was afgeleverd of verkocht, dan was het zoeken naar een retourvracht, weer voor derden, of zelf een vracht kopen. Dit had twee voordelen: leeg varen was verlies en met een leeg schip vaart het niet fijn, dus moest er ballast aan boord komen. Zo zal een schipper, nadat hij een vracht mest naar de tuinderijen in het Westland had vervoerd, als ballast in Oegstgeest een partij dakpannen hebben gekocht. Gangbare waar die hij na aankomst in Gaasterland snel weer kwijt was.

Henk de Kroon

Geraadpleegde bronnen:

Carla de Gloppe-Zuijderland: "De Oegstgeester pannenbakkerijen" in periodiek van de vereniging Oud Oegstgeest 8e jaargang nr. 2, oktober 1996

Dirk Huizinga: "Scheepvaart in Friesland 1900-1950"

Tresoar: www.allefriezen.nl

Vervolg 17 april 1945

Jan J. van der Veer werd op 5 april 1926 geboren in Nijega H.O.N., nu Elahuizen. Toen de Duitsers Nederland in 1940 binnen vielen was hij dus 14 jaar en hij raakte sterk geïnteresseerd in alles wat met vliegtuigen te maken had en vooral in de geallieerde kant van de oorlogsluchtvaart. Hij begon een dagboek bij te houden, dat door zijn weduwe geschonken is aan JG Vogelzang. Van zijn hand zijn na de oorlog meerdere boeken en publicaties over vliegtuigvoorvallen gedurende 1940-1945 verschenen. Het was 31 december 1985 voor hem en zijn gezin een grote dag toen hij de gemeentelijke Cultuurprijs van de Gemeente Gaasterlân-Sleat mocht ontvangen. De omschrijving bij de toekenning luidde: *“Toegekend voor het verzamelen, onderzoeken en publiceren van feitelijke gegevens over de bezettingstijd in Zuidwest-Friesland”*.

Jan J. van der Veer werd verder bekend als organist en door zijn journalistieke activiteiten als muzikercriticus. Hij overleed op 3 mei 1996 en werd begraven in Elahuizen. Hij was getrouwd met Rinkje Franckena, geboren op 25 juni 1930 in Molkwerum en het huwelijk werd verrijkt met drie kinderen. Zij overleed op 30 december 2017 in Burgum.

Op 17 april 1945 werd de Zuidwesthoek van Friesland bevrijd door de Canadezen en hieronder volgt een gedeelte uit het dagboek van Jan J. van der Veer over de weken daarna:

Vervolg 17 april 1945.

We konden ons vrij bewegen zonder bang te zijn dat om de hoek een patrouille Grüne Polizei zou komen aanrijden. Maar wat vrij was, konden we ons nog niet goed indenken. Ik ben thuisgekomen, heb gegeten en ging daarop naar Johannes. En toen verbaasde ik mij even geweldig. Want daar zat een persoon aan tafel die er uit zag alsof hij zo uit een onderzeeër was gestapt. Hij had een baard die bepaald artistiek stond. Het bleek de Oostenrijker te zijn die zich laatst had aangemeld als gevangene. Hij was ondergedoken geweest in Harich, vier maanden lang. Hij was van het kamp in Sondel afkomstig en was Stadsgefreiter bij de Luftwaffe. In het burgerleven was hij kunstschilder en beeldhouwer.

In Sondel hadden de Duitsers de hele zaak in de lucht laten vliegen. Lemmer, Koudum en Balk waren door de Canadezen bevrijd. En dat was toen het einde van de allermooiste dag die ik tot nu toe beleefd heb. We zijn weer vrij. We kunnen vrij onze mening uiten en vrij rondlopen waar we willen. Aan de terreur van 5 jaar is een geheel onverwacht eind gekomen. Maar het wil er bij de mensen nog niet in. Als ik een groep fietsers zie aankomen, of als ik in de verte een motor hoor knetteren, dan denk ik: “Dat is verdacht”. Het is zo vlug gegaan. Gelukkig maar. Hier in Nijega is er

niets beschadigd en verder in de Zuidwesthoek is er ook niet veel gebeurd voor zover ik weet. We zijn ontzettend blij, er zijn geen woorden te vinden om die blijdschap uit te drukken. En toch, als je een ogenblik denkt aan die velen die deze dag niet meer hebben mogen beleven... Zij vielen om ons deze dag te bezorgen en dan gaat het uitbundige van die blijdschap er wel af. Maar daarom is de vreugde toch nog even innig!

Woensdag 18 april 1945.

Vanmiddag hadden we dankstond voor de bevrijding. Vlak voordat de kerk begon, kwam een Canadese pantserwagen en haalde de drie Duitse gevangenen uit de fabriek op. Toen ik in de buurt kwam stond de pantserauto voor het huis van Haringsma. De drie Duitsers zaten erop en keken erg mistroostig. En al zijn het je vijanden, toch heb ik medelijden met die mensen gehad. Wat ziet de toekomst voor hen er toch ontzettend droevig uit. Maar nu kunnen ze zeggen: “Das verdanken wir den Führer”. De enige mitrailleursschutter van de wagen kon zich verheugen in geweldige belangstelling: de hele Nederduits Hervormde Gemeente van Nijega, Elahuizen mitsgaders Trophorne stond om hem heen. Eindelijk werd het mij te laat; ik ging naar de kerk en begon te orgelspelen. Toen de pantserwagen weg was, kwamen de mensen de kerk binnen. De Canadezen hadden de Oostenrijker, die bij Haringsma woonde, ook meegenomen. Vanmorgen ben ik in Koudum geweest. De kleine brug bij Galamadammen lag finaal in het water. Er werd trouwens alweer aan gewerkt. De grote brug was nog intact, alleen de trekstangen waren kapot. Ik werd met een bootje overgezet. De chef van deze veerdienst was een Jood die speciaal voor deze gelegenheid een oranje ster op zijn jas had aangebracht. Op de terugreis trof ik iemand die zijn radio weer terughaalde.

Donderdag 19 april 1945.

Vanmiddag reed er een Canadese vrachtwagen voorbij. Ik ben in de buurt gaan kijken en zag Pier Haringsma die zijn Oostenrijker weer naar huis bracht. De man straalde letterlijk. Gistermiddag half twee is de waterleiding weer in bedrijf gekomen. Zaterdag was hij opgehouden. Het is tegenwoordig prachtig weer. Het water in de polder begint al mooi te zakken nu het gemaal weer dag en nacht doordraait. Vanmorgen ben ik weer begonnen op de houtjeszagerij waar ik sinds maandagmiddag niet geweest was. Alles is nu toch weer gewoon.

Vrijdag 20 april 1945.

Gisteravond ben ik bij Joop geweest. Hij zat geheel alleen in het laboratorium terwijl de andere NBS-mannen buiten waren. Hij had een ongelukje gehad, hij en Jarig Leenstra waren gisteren met de nieuwe D.K.W. tegen een Canadese vrachtauto opgebotst. Gevolgen waren dat het voorwiel van de D.K.W. dubbel was en dat Joop zijn ene arm buiten gevecht gesteld was. Vanmorgen is hij vertrokken naar Apeldoorn om te zien hoe het met zijn ouders was afgelopen. Hij was gisteravond geheel anders dan gewoonlijk. Hij was neerslachtig en afwezig. In de bijna twee jaar dat hij hier

geweest is, heb ik hem nog nooit zo gezien. Misschien heeft het ongeluk er invloed op gehad, maar het zal ook een gevolg zijn van ongerustheid over wat er van zijn familie geworden is, omdat er in Apeldoorn nogal wat gevochten is. Nu is hij weg met de witte band van de NBS om de arm en de sten over de schouder. In de tijd die hij hier geweest is, was hij feitelijk ook een Nijegaaster. Iedereen kende hem en hij kende iedereen. En allemaal hopen we nu ook dat hij het thuis nog goed zal aantreffen. Binnenkort zal hij wel weer terugkomen.

Zaterdag 21 april 1945.

Vanmorgen vroeg is Wim Siemens vertrokken en dus is er alweer een onderduiker minder bij ons. Wim ging eerst op de Koloniale Landbouwschool in Deventer. Eerst heeft hij een hele tijd in Warns gezeten. Vervolgens verhuisde hij rond november vorig jaar naar hier. Hij woonde eerst een tijdje bij H. Wiersma en vervolgens een paar maanden bij Fedde Trinks. Maar hij kreeg ruzie met Rein, de knecht van Fedde, die tabak van hem had gestolen. Na dit betreuenswaardige voorval belandde Wim bij Gerben Klijnstra. Wim was een door-en-door goede jongen maar hij liet zich door geen mens op de kop zitten. Hier had hij natuurlijk groot gelijk in. Hij was bijna uitgelaten toen hij vertrok. Hij moet naar Groningen, maar treft het niet met de wind, want die zit in het Noorden.

Zondag 22 april 1945.

Vrijdagmiddag moest de NBS plotseling uitrukken. Er zaten nog moffen in het Rijsterbos en zodoende hebben ze een razzia gehouden en jammer genoeg zonder resultaat. Bij deze gelegenheid heeft mijn vader op een lichte Canadese tank gezeten. Dat was maar een gevaarlijke sport, want het gevaarte stoomde met een snelheid van 40 kilometer door het land, over greppels, polderdijken en zelfs dwars door een houten hek. De luchtmacht is tegenwoordig erg afwezig hoewel ik vanmiddag 3 jagers zag.

De Oostenrijker die bij Pier Haringsma inwoont is een gezellige vent. Hij heet Jozef Fleck. Hij heeft aan de hogeschool voor beeldhouwer en kunstschilder gestudeerd en is 6 jaar in dienst geweest. Hij heeft een geweldige hekel aan de Führer en zijn trawanten. Hij was eerst als stukscommandant bij de luchtafweer. Vervolgens kwam hij als waarnemer in een Heinkel-111 en in een Messerschmitt Me-110 en tenslotte belandde hij bij de luchtberichtendienst. Hij had zowat een jaar in Sondel gezeten en daar was hij hem uiteindelijk maar gesmeerd. Een paar maanden was hij ondergedoken en hij schijnt nogal wat voor de ondergrondse gedaan te hebben. Hij moest zich echter in uniform bij de Canadezen aangeven. Deze hebben hem vrijgelaten op voorwaarde dat hij voor de duur van de oorlog in Nijega blijft. Meester Hofstra is nu verantwoordelijk voor hem.

Zaterdag 28 april 1945.

Vandaag hebben we weer drie kranten tegelijk gekregen. Het waren exemplaren van de Leeuwarder Koerier. Een week geleden verscheen tot ons aller genoegen de aloude Balkster Courant weer.

Zondag 29 april 1945.

In de loop van deze week zijn onze Canadese bevrijders helaas weer vertrokken. Iedereen mocht de Canadiërs graag zien, zulke aardige kerels waren het. En royaal waren ze ook. Nu zijn er in hun plaats Engelsen gekomen en over het algemeen mag men die niet zoals de Canadezen, omdat ze wat kalmer zijn en ook minder sigaretten uitdelen. Ik ben vanmiddag naar Sondel geweest om onze NBS, die daar zit, eens op te zoeken. Vader, Jan de Boer Sr., Pier Haringsma en Johannes Wolthuizen hebben onbepaald klein verlof gekregen en zijn vrijdag thuis gekomen. In Sondel was het wel de moeite waard. Ik ben met Thijs Haringsma het gehele kamp door geweest. De Duitsers hadden daar een compleet dorp van bunkers gebouwd. Die bunkers waren mooi ingericht en zaten voor driekwart in de grond. Iets meer dan de daken staken boven de grond uit en waren fraai gecamoufleerd. Vlak voor de ontruiming hebben de Moffen nog even voor een paar miljoen de lucht in laten vliegen. De opsporingsinstallaties voor de vliegtuigen alsmede de telefooncentrale zijn totaal vernield. Maar verder heeft het Herrenvolk letterlijk nog van alles achtergelaten. Ik ben in een vertrek geweest waar zelfs nog geweer munitie, handgranaten, springstof en springcapsules lagen. Je staat er eenvoudig paf van wat de heren nog allemaal bij elkaar gebouwd hebben. Het kamp heeft nu een andere bestemming gekregen. Er zitten nu enkele tientallen NSB-ers, waaronder Dr. Piebenga van de voormalige Boerenschool in Rijs. In het magazijn vond de NBS geweldige voorraden leidingdraad van misschien wel meer dan 100 kilometer lengte. Dekens, handdoeken, kapotte radiotoestellen, zelfs een kapotte locomotief, van alles is er gevonden.

In Wijckel zaten ongeveer 100 Engelsen. Ze huisden in de school en hadden tenten op het schoolplein opgeslagen. In Balk waren er nog ongeveer 60 soldaten die ook in een school bivakkeerden. Op het schoolplein stonden een stuk of acht vrachtauto's en 3 zware motoren. De jeugd had al vriendschap gesloten met de Tommies. De Engelse soldaten zagen er erg netjes uit. Hun kakiuniformen waren vlekkeloos en je zag er geen een met een baard van 2 dagen. De eerste Tommy waar ik mee sprak kwam uit Hull. Hij vertelde dat Hitler dezelfde kwaal had als waaraan president Roosevelt overleden was. De Führer had namelijk een hersenbloeding en zou wel geen 48 uur meer leven. Dat was heel mooi natuurlijk. Alleen zou het jammer zijn dat dat ongeluk nu ook gewoon dood zou gaan. Ik sprak in Wyckel met de Engelsman, die een sten zonder houder meevoerde. Hij kon zich verheugen in het glorierijke bezit van een schamele snor en hij praatte erg langzaam. Het was verder een aardige vent. Hij kwam van Hull en had al in Leeuwarden, Amsterdam, Scheveningen en Den Haag gewoond. Voor de oorlog vloog hij elke dag per KLM-vliegtuig van Londen naar Amsterdam. Hij kocht Hollandse boter op voor een Engelse firma en hij was van plan om na de oorlog weer met dit beroep verder te gaan. Ik hoop dat hij daartoe weer in de gelegenheid zal komen. Ik heb met nog meer Tommies gesproken en de kennismaking is me erg meegevallen. Ze zijn zo heel anders dan de Moffen. Ze zijn gek op kinderen, maar in tegenstelling tot onze Canadese vrienden zijn ze lang niet zo dol op meisjes.

Zaterdag 5 mei 1945.

Vanmiddag zag ik een Wellingtonvliegtuig dat laag over Gaasterland vloog.

Zondag 6 mei 1945.

Vandaag ben ik weer bij de Engelsen in Balk en Wijckel geweest. Ik heb in Wijckel een correspondentieadres opgedaan. Ik heb daar een tijd met een schildwacht, genaamd Reginald Snelling, staan te praten. Dit was een heel geschikte vent. Ik heb nog echte thee gehad wat verdraaid lekker was. 's Avonds heb ik in Balk nog met een Engelsman gewandeld die van Engelsen en de oorlog vertelde. Hij was erg royaal met sigaretten en ik heb ook een bonbon gehad. Het is eigenaardig te zien hoe goed die kerels voor kleine kinderen zijn. Hij had eerst gedacht dat met de Moffen hier in Nederland 50 procent van de bevolking vóór en 50% tegen de Mof was. "Well", zei ik "That is very badly mistaken, sir. At this moment are all the collaborators in prison". Ja dat geloofde hij graag. Ik was vanavond precies om 10 uur thuis. We mogen tegenwoordig tot kwart over 10 op straat.

Maandag 7 mei 1945.

Er werd vanavond verteld dat Duitsland gecapituleerd had. We weten wel dat het elk ogenblik kon gebeuren maar of dit waar is, zullen we eerst maar eens moeten afwachten.

Sanne Wind

Aan het eind van de Tweede Wereldoorlog in Europa en kort daarna werden oorlogsvrijwilligers geworven voor de strijd tegen Japan in Nederlands Indië. Nadat Japan had gecapituleerd, stuurde de Nederlandse regering deze troepen naar Indonesië, om bij te dragen aan herstel van het Nederlandse gezag aldaar. Tot deze eerste troepen behoorde ook de Mariniersbrigade, een moderne gevechtseenheid, opgeleid in de Verenigde Staten. Het totaal aantal oorlogsvrijwilligers bedroeg ongeveer 25.000 man.

Begin 1946 diende het kabinet-Schermerhorn-Drees een wijziging van de grondwet in die het mogelijk moest maken dienstplichtigen tegen hun wil naar Indië te sturen. Op 24 september 1946 vertrok het eerste troepenschip Boissevain met dienstplichtigen, de Zeven December-divisie, uit de haven van Amsterdam, terwijl de grondwetwijziging pas in augustus 1947 in het Staatsblad werd afgekondigd. In de jaren 1946 t/m 1949 werden in totaal ongeveer 95.000 Nederlandse dienstplichtigen naar Indonesië gestuurd.

In het boek "Op Klompen door de Dessa" van Hylke Speerstra is het overzicht opgenomen dat Jack Kooistra gemaakt heeft omtrent de Friese verliezen in deze strijd. Hij stelde vast dat er een man of zeven uit Friesland te boek stonden. Maar de harde cijfers gaven aan dat er 156 Friese militairen in Indië omkwamen. Hiervan waren 7 officier en 19 onderofficier. Verder waren ze korporaal of gewoon soldaat. De Landmacht telde 138 slachtoffers, de Marine 13 en het KNIL 5. In 111 gevallen waren oorlogshandelingen de oorzaak. Door ziekten overleden nog eens 23 man. Verkeersongevallen hadden 13 slachtoffers tot gevolg. Eén zelfmoord had plaatsgevonden, één kwam er om bij een vliegtuigongeluk en vier stierven bij onvoorzichtig omgaan met eigen vuurwapens. In totaal zijn er drie mannen verdronken.

SANNE WIND, geboren op 15 maart 1925 in Oosterzee, ging in zijn geboorteplaats naar de lagere school en daarna naar de Mulo in Drachten. Zijn ouders waren vanuit Oosterzee naar Gorredijk verhuisd en daarna naar Drachten. Na twee jaar verliet hij de Mulo en ging bij zijn ouders op de boerderij werken. Op 12 mei 1940 betrok hij met de overige gezinsleden de boerderij in Oudega, genaamd 'De Krim'. Deze boerderij was gekocht van Yke Boersma, die verhuisde naar de boerderij 'Krimzicht' in Oudega HO.

Zijn vader was Jan Wind, geboren op 18 december 1897 in Oosterzee en overleden op 4 juli 1948 in de gemeente Ooststellingwerf. Hij was op 9 mei 1923 in Rauwerderhem getrouwd met Pietje Dijkstra, (geboren op 7 februari 1901 in Terzool). Het gezin kwam per vrachtauto en de 30-stuks vee werd per boot naar Oudega gebracht en dat gebeurde precies in de eerste vijf oorlogsdagen. Sanne wilde eigenlijk geen boer worden, maar hij volgde wel twee jaar lang een

wintercursus aan de middelbare landbouwwinterschool in Leeuwarden. Na de bevrijding wilde hij al snel naar Nederlands-Indië. Met zijn vriend Sierd de Boer meldde hij hen beiden tijdens de zomer aan als vrijwilliger. In Fochteloo bij Donkerbroek werd de opleiding gevolgd om als oorlogsvrijwilliger naar Java te gaan.

Sanne werd lid van het Friesch Bataljon, waar hij werd ingedeeld bij het 1-9 RI Ostcie Carrierpeleton. In oktober 1945 vertrokken ze in legervoertuigen naar Deventer en daarna in een trein – zonder ruiten - naar Amsterdam. Nadat uit geheel Nederland de vrijwilligers daar waren aangekomen, werd er gezamenlijk gereisd naar Engeland. De oversteek zou bij Calais zijn, maar daar moest

eerst een week worden gewacht, omdat er ook heel veel Canadezen, Amerikanen en Engelsen de oversteek wilden maken om terug te keren naar hun vaderland. Men kwam in Dover aan en de inkwartiering was in Aldershot, een belangrijke Britse legerbasis in het district Rushmoor, graafschap Hampshire in Zuidoost Engeland. Na een wapenstudie kwam voor ieder dan de reis naar Nederlands-Indië. Eerst werd iedereen voorzien van passende tropenkleding. In Southampton begon de reis met het schip genaamd Johan van Oldenbarnevelt. Via Gibraltar, Suezkanaal en Stille Oceaan werd Malakka het voorlopige eindpunt. Hier moest in een tentenkamp worden verbleven. Sanne stuurde regelmatig brieven naar huis waarin hij opgewekt schreef over zijn verblijf. Steeds weer kwam de zin: “Het komt wel goed”.

Maar dan komt op 5 september 1946 de opdracht om een gemotoriseerde verkenningsgroep op pad te sturen, omdat er te veel “ploppers” (gewapende opstandelingen, terroristen) in de buurt van het kamp zijn. Zij schieten vanuit de bomen. Sanne hoeft niet mee maar dringt er wel op aan. Zijn verzoek wordt ingewilligd en hij krijgt de taak als chauffeur in een brencarrier, een klein legervoertuig met lichte mitrailleur. De eerste verkenningswagen kan voorbij maar

de brencarrier met Sanne erin, wordt om 15.30 uur plotseling beschoten vanuit een palmboom in de omgeving van Oedjongbroek. Sanne wordt geraakt door een erg nauwkeurig schot door het kijkraampje van de chauffeur. Zijn collega Vellinga naast hem mankeert niets. Sanne sterft in het Julianaziekenhuis in Bandung en wordt op 6 september 1946 op het Nederlands Ereveld Pandu te Bandung in vak II-334 begraven.

Familieleden hebben in 1990 het graf bezocht. Freark Wind, de broer van Sanne, zat tegelijkertijd als militair in Indië. Ze lagen niet in dezelfde legerplaats, maar waren wel betrekkelijk dicht bij elkaar gestationeerd. Van zijn commandant hoorde Freark dat Sanne gesneuveld was. Meteen stuurde Freark op eigen initiatief een telegram naar de ouderlijke boerderij in Oudega. Het liep zondagmorgen 7 september tegen etenstijd, toen vader en moeder Wind de postbode zagen aankomen. Die had al kennisgenomen van de inhoud en riep daarom naar de ouders: “ *Ik heb een mooi bericht voor jullie. Jullie hoeven je geen zorgen te maken want Sanne is tot Heerlijkheid bevorderd*”. Eigenlijk had de plaatselijke gereformeerde predikant deze boodschap moeten overbrengen, maar die was er die bewuste zondagmorgen niet. Het bericht van Sannes sneuvelen werd nog diezelfde zondag afgelezen in de middagdienst. De dominee hoorde vier dagen later, na zijn vakantie, dat Sanne omgekomen was. Hij stelde toen de familie de vraag: ‘Ik hoef zeker niet meer langs te komen?’ Dat hoefde inderdaad niet.

Naar Sanne Wind is een straat vernoemd in Oudega, gemeente De Fryske Marren, de SANNE WINDWEI. Enkele dagen na de onthulling op 5 oktober 1988 kreeg het gemeentebestuur van een familielid het verzoek de tekst onder het straatnaambord aan te passen. Er stond namelijk dat dat Sanne overleden was en dat moest gesneuveld zijn. Overleden zou kunnen inhouden dat hij aan een ziekte was overleden. De gemeente Gaasterlân-Sleat heeft het bord aangepast en dat is van dichtbij nog te zien.

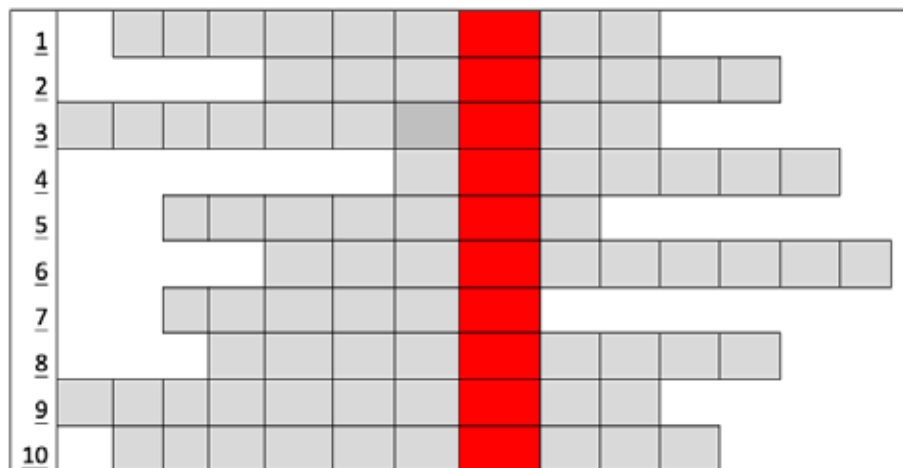
J.G. Vogelzang

Puzzel nummer 7

In de vorige puzzel werd de straatnaam **GRINTFISKER in Oudemirdum gevraagd als oplossing**. Uit de juiste oplossingen werd als winnares Fenna Stool-Hoekstra uit Bolsward geloot. Zij heeft het boek “Adeldom verplicht” inmiddels ontvangen.

De nieuwe puzzel. De vragen gaan uiteraard over Gaasterland.

Op de rode lijn komt – van boven naar beneden – een rijke schat tevoorschijn. De IJ in deze puzzel is één letter. Voornamen, voorzetsels en leestekens worden niet gebruikt.

- Vraag 1. Werklozenkamp in Oudemirdum 1934-1945
- Vraag 2. In 1851 werden de gemeenten ingevoerd. Wat was een gemeente daarvoor.
- Vraag 3. Hij werd in 1944 in Elahuizen doodgeschoten
- Vraag 4. Initiator van het destijdse Wyldemerk sportcomplex, recreatie- en overnachtingsplannen
- Vraag 5. Vader en zoon die elkaar opvolgden als huisartsen
- Vraag 6. De naam van de R.K. Kerk in Sloten
- Vraag 7. Wie werd de eerste sportvrouw van Gaasterlân-Sleat 1989
- Vraag 8. Uitkijktoren in Rijsterbos
- Vraag 9. Wie bezocht in 1920 Gaasterland als lid van het Koninklijk Huis.
- Vraag 10. Afgebroken pakhuis aan de Luts

De oplossing op de rode lijn van boven naar beneden kunt u tot 1 september 2020 opsturen naar stichtinghwg@gmail.com of naar het secretariaat Meerweg 8, 8561 AT Balk. Onder de juiste inzendingen wordt het boek “Adeldom Verplicht” verloot. Dit boek handelt over de geschiedenis van de adellijke familie Van Swinderen in Gaasterland. Mocht u dit boekwerk reeds in uw bezit hebben, dan wordt met u overlegd welk boek u dan wilt hebben.

Werkgroepen

Verschillende werkgroepen verdiepen zich in de Gaasterlandse geschiedenis. Er is heel veel uit te zoeken. Het HWG beheert de omvangrijke collectie van Informatiecentrum Mar en Klif op het gebied van (cultuur)historie. Hieronder een overzicht van de werkgroepen met de namen, telefoonnummers en e-mail-adressen van de coördinatoren. Donateurs die willen meedoen, kunnen zich bij hen aanmelden.

<i>Inventarisatie en Documentatie</i>	Albert Draaijer (0514 - 521499 en 06 - 40394493) stichtinghwg@gmail.com
<i>Beeldmateriaal en Publicaties</i>	Sietske Dijkstra (06 - 46866926) stichtinghwg@gmail.com
<i>Dorpen en gehuchten</i>	Henk de Kroon (06-27064569) hadeka49@home.nl
<i>Visserij en Scheepvaart</i>	vacant
<i>Kunst en Cultuur</i>	Bram de Smit (0514 - 603918) smit-wassenaar@kpnplanet.nl
<i>Archeologie</i>	Joke Venekamp (0514-605245) j.c.venekamp@hetnet.nl
<i>Tentoonstellingen</i>	Johan Groenewoud (0514 - 604327) info@langsdeluts.nl

TAART & BLOEMEN

*Begin maart meldde zich de 2000ste volger op onze facebookpagina!
We brachten haar een taart en een bloemetje.
Maar op 10 mei hadden we al 3000 volgers!
Ook deze 3000ste volger werd verrast met een taart en een bloemetje.
Zie verder onze facebookpagina.*

 www.facebook.com/stichting.histoaryskwurkferbangaasterlan

Het is tijd voor een goede buur.

Als bank heb je je maatschappelijke verantwoordelijkheden. Niet alleen nationaal, ook lokaal. Een prettige samenleving begint nou eenmaal bij u in de straat, om de hoek, in de wijk. Daarom sponsort de Rabobank ook plaatselijke projecten en initiatieven. En dat doen we graag. Het is tenslotte ook onze buurt.

Het is tijd voor de Rabobank.

€ 3,50

een Vliet van 1000 Kroonins Rooden welker 2000 maken een Gemeens

Duyten - Myls van 15 in een Graad